

Nr 9

Justitiekottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972: 21 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, m. m. (ang. högsta domstolens kansli, m. m.).

Genom en den 4 februari 1972 dagtecknad proposition, 1972: 21, har Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att dels antaga förslag till

- 1) lag om ändring i rättegångsbalken,
 - 2) lag om ändring i lagen (1955: 261) om avstängning av domare,
 - 3) lag om ändring i lagen (1957: 132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.,
 - 4) lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472),
- dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vid högsta domstolen inrätta en ordinarie tjänst för kanslichef med beteckningen r.

I anledning av propositionen har väckts följande motioner:

1972: 1498 av herr Ernulf m. fl. (fp),

1972: 1499 av herr Winberg m. fl. (m).

Motionsyrkandena anges på s. 9 och 10.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att nedre justitierevisionen skall upphöra som en självständig myndighet och att dess föredragande- och kansliorganisation skall inordnas i högsta domstolen (HD). HD:s ordförande skall enligt propositionen vara den samlade organisationens chef. Under honom skall kansliet förestås av en kanslichef. De bestämmelser om HD som bör finnas i annan lag än grundlag förs samman i 3 kap. rättegångsbalken. I stor utsträckning lämnas emellertid åt HD själv att meddela bestämmelser om domstolens organisation och verksamhet.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1) Förslag till**Lag om ändring i rättegångsbalken**

Härigenom förordnas i fråga om rättegångsbalken,

dels att 3 kap. 4—6 och 8 §§ samt 33 kap. 7 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i 3 kap. skall införas en ny paragraf, 7 §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 KAP.****4 §**

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar.

Finner någon av högsta domstolens avdelningar vid överläggning till dom eller beslut den å avdelningen rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av högsta domstolen, må avdelningen förordna, att målet i hela dess vidd eller, om det prövas kunna ske, allenast viss i målet uppkommen fråga skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet.

Hava i särskilda, för avdelningen kända domar eller beslut mot varandra stridande åsikter i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning å olika tider gjort sig gällande inom högsta domstolen, äge vad nu är föreskrivet tillämpning allenast i det fall, att avdelningen finner den rådande meningen avvika från dom eller beslut, som senast meddelats.

Vad nu är stadgat avser ej mål, som angår häktad eller eljest enligt särskild föreskrift fordrar skynd-

Högsta domstolen utgöres av högst tjugotvå justitieråd. Konungen förordnar ett av justitieråden att vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelningarna äro lika behöriga att upptaga mål, som högsta domstolen handlägger.

Högsta domstolens ordförande är tillika ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det justitieråd som Konungen förordnar.

Justitieråden indelas till tjänstgöring på avdelningarna för viss tidsperiod enligt grunder som högsta domstolen beslutar.

Nuvarande lydelse

samt avgörande, om målet förekommer å sådan tid, att det icke utan menlig tidsutdräkt kan avgöras av högsta domstolen i dess helhet.

Föreslagen lydelse

5 §

Finner någon av högsta domstolens avdelningar vid överläggning till dom eller beslut den å avdelningen rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av högsta domstolen, må avdelningen förordna, att målet i hela dess vidd eller, om det prövas kunna ske, allenast viss i målet uppkommen fråga skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet. Sådant förordnande må också meddelas, om det i annat fall är av särskild betydelse för rättstillämpningen att målet eller viss fråga avgöres av högsta domstolen i dess helhet.

Hava i särskilda, för avdelningen kända domar eller beslut mot varandra stridande åsikter i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning å olika tider gjort sig gällande inom högsta domstolen, äge första stycket första punkten tillämpning allenast i det fall, att avdelningen finner den rådande meningen avvika från dom eller beslut, som senast meddelats.

Vad nu är stadgat avser ej mål, som angår häktad eller eljest enligt särskild föreskrift fordrar skyndsamt avgörande, om målet förekommer å sådan tid, att det icke utan menlig tidsutdräkt kan avgöras av högsta domstolen i dess helhet.

Då mål avgöres av högsta domstolen i dess helhet, böra, om laga hinder ej möter, alla justitieråden deltaga i avgörandet.

Då mål avgöres av högsta domstolen i dess helhet, skola, om laga hinder ej möter, alla justitieråden deltaga i avgörandet.

6 §¹

I behandling av fråga rörande tillstånd, att talan må komma under högsta domstolens prövning, skola tre ledamöter deltaga. Fråga om

¹ Senaste lydelse 1971:218.

Nuvarande lydelse

prövningstillstånd, som förklarats vilande enligt 54 kap. 11 § första stycket, avgöres dock av de ledamöter som pröva målet.

Konungen bestämmer, i vilken omfattning åtgärd, som avser allenaast måls beredande, må vidtagas av nedre justitierevisionen eller tjänsteman vid denna.

Föreslagen lydelse

Skall högsta domstolen avgiva yttrande över ansökan, som avses i 26 § regeringsformen, må beslut i frågan fattas av tre ledamöter.

7 §²

Då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål, må ej ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå inom domstolen.

8 §

I nedre justitierevisionen skola för måls beredande till behandling i högsta domstolen finnas revisionssekreterare. Revisionssekreterare skall vara lagfaren. Vid nedre justitierevisionen skall ock för högsta domstolen finnas kansli, som hålles öppet för allmänheten å bestämda tider.

Närmare bestämmelser om nedre justitierevisionens organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

För beredning och föredragning av mål i högsta domstolen skola hos domstolen finnas revisionssekreterare, vilka skola vara lagfarna.

Vid högsta domstolen skall finnas kansli.

33 KAP.

7 §³

Har någon hos nedre justitierevisionen skriftligen anmält ombud, som äger för honom mottaga stämning eller annan handling, må i den omfattning anmälan avser delgivning ske med ombudet.

Har någon hos högsta domstolen skriftligen anmält ombud, som äger för honom mottaga stämning eller annan handling, må i den omfattning anmälan avser delgivning ske med ombudet.

Anmälan må göras endast av den som, då anmälan sker, äger hemvist inom riket och skall avse viss tid ej överstigande tre år. Såsom ombud må endast den anmälas, som äger hemvist inom riket. Vid anmälan

* Förutvarande 7 § upphävd genom 1971:218.

* Senaste lydelse 1970:429.

skall ombudets postadress uppgivas. Sker ändring däri, skall anmälan därom göras.

Är någon enligt denna paragraf behörig att mottaga delgivning för annan, äge vad i 5 och 15 §§ delgivningslagen är stadgat icke tillämpning å delgivning med denne, med mindre delgivning med ombudet enligt 7 eller 12 § delgivningslagen ej kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972. Till följd härav skall 24 § regeringsformen, som enligt kungörelsen (1971:31) om beslutad ändring i regeringsformen⁴ skall upphöra att gälla men skall tillämpas intill dess Konungen och riksdagen bestämmer annat, icke tillämpas efter utgången av juni 1972.

Genom lagen upphäves lagen (1946:879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring.

Högsta domstolen får bestå av fler än tjugotvå justitieråd till dess antalet nedgått till detta antal till följd av inträffade ledigheter. Om särskilda skäl föreligger, får dock nya ledamöter utses dessförinnan.

Bestämmelserna i 33 kap. 7 § första och tredje styckena rättegångsbalken om delgivning med ombud gäller även sådant ombud som enligt paragrafens äldre lydelse har anmälts hos nedre justitierevisionen.

⁴ Öppet brev om utfärdandet av kungörelsen uppläst i riksdagen den 17 februari 1971.

2) Förslag till Lag om ändring i lagen (1955:261) om avstängning av domare

Härigenom förordnas, att 1 § lagen (1955:261) om avstängning av domare skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Är domare på sannolika skäl misstänkt för brott, som kan antagas medföra avsättning, må han avstängas från utövning av tjänsten.

Med domare avses i denna lag ledamot samt lagfaren befattningshavare, som ej är ledamot, vid allmän underrätt, hovrätt, *nedre justitierevisionen* eller högsta domstolen eller vid regeringsrätten, arbetsdomstolen, försäkringsrådet, statens hyresråd, kammarrätt, skatterätt eller länsrätt eller, då Konungen förordnat därom, vid annan särskild domstol.

Med domare avses i denna lag ledamot samt lagfaren befattningshavare, som ej är ledamot, vid allmän underrätt, hovrätt eller högsta domstolen eller vid regeringsrätten, arbetsdomstolen, försäkringsrådet, statens hyresråd, kammarrätt, skatterätt eller länsrätt eller, då Konungen förordnat därom, vid annan särskild domstol.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972.

¹ Senaste lydelse 1971: 1062.

3) Förslag till

Lag om ändring i lagen (1957:132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m.m.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen (1957:132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m.m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Konungen äger bestämma, att lagfaren domare i eller befattningshavare vid underrätt, hovrätt eller *nedre justitierevisionen* skall tjänstgöra i annan befattning vid någon av nämnda myndigheter, domare dock endast i domarbefattning.

Konungen äger bestämma, att lagfaren domare i eller befattningshavare vid underrätt, hovrätt eller *högsta domstolen* skall tjänstgöra i annan befattning vid någon av nämnda myndigheter, domare dock endast i domarbefattning. *Vad nu sagts gäller icke justitieråd.*

Vad i lag finnes stadgat om att den som redan innehaft uppdrag som nämndeman eller uppnått viss ålder må avsäga sig uppdraget eller att nämndeman ej må hava uppnått viss ålder, skall ej äga tillämpning.

Förordnande som tekniskt sakkunnig ledamot för patentmål, sakkunnig vid sjöförklaring eller sjöförhör eller särskild ledamot för mål om klander av dispasch skall, om tiden för förordnandet utgår, fortfarande gälla intill dess annat beslut meddelas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972.

¹ Senaste lydelse 1971: 1063.

**4) Förslag till
Lag om ändring i militära rättegångslagen (1948:472)**

Härigenom förordnas, att 93 a § militära rättegångslagen (1948: 472)¹ skall upphöra att gälla dagen efter den, då denna lag enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1964: 200.

Motionsyrkandena

I motionen 1972: 1498 av herr Ernulf m. fl. (fp) hemställes att riksdagen vid behandlingen av prop. 1972: 21 beslutar om följande ändringar i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionens förslag

3 KAP.

4 §

Högsta domstolen utgöres av högst tjugotvå justitieråd. Konungen förordnar ett av justitieråden att vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen utgöres av högst tjugotvå justitieråd. Konungen utser en av högsta domstolens ledamöter att för sin tjänstetid vara högsta domstolens ordförande.

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelningarna är lika behöriga att upptaga mål, som högsta domstolen handlägger.

Högsta domstolens ordförande är tillika ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det justitieråd som Konungen förordnar.

Högsta domstolens ordförande är tillika ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning utses likaledes bland högsta domstolens ledamöter av Konungen för ledamotens tjänstetid.

Justitieråden indelas till tjänstgöring på avdelningarna för viss tidsperiod enligt grunder som högsta domstolen beslutar.

I motionen 1972:1499 av herr Winberg m. fl. (m) hemställes

A. att riksdagen måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken med den ändringen att dels 3 kap. 4 § erhåller nedan angivna lydelse, dels i 3 kap. införes en ny paragraf, 9 §, av nedan angivna lydelse.

3 KAP.

4 §

Högsta domstolen utgöres av högst tjugotvå justitieråd. Konungen förordnar ett av justitieråden att för sin tjänstetid vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelningarna äro lika behöriga att upptaga mål, som högsta domstolen handlägger.

Högsta domstolens ordförande är tillika ordförande på en avdelning.

Ordförande på annan avdelning är det justitieråd som Konungen *för hans tjänstetid* förordnar.

Justitieråden indelas till tjänstgöring på avdelningarna för viss tidsperiod enligt grunder som högsta domstolen beslutar.

3 KAP.

9 §

Närmare bestämmelser om högsta domstolens kansli samt om revisionssekreterarnas och andra tjänstemäns befattning med beredningen av mål meddelas av Konungen.

B. att riksdagen uttalar att tjänsterna som revisionssekreterare skall vara ordinarie.

Utskottet

Beredning och föredragning av mål och ärenden hos högsta domstolen (HD) har sedan lång tid ombesörjts av nedre justitierevisionen, som i formellt hänseende utgör en egen myndighet, skild från HD. Till nedre justitierevisionen är också HD:s kansli knutet. Enligt särskild arbetsordning består nedre justitierevisionen av revisionssekreterare som ledamöter. En av dessa är revisionens ordförande och har ansvaret för arbetets jämna gång. Antalet revisionssekreterartjänster är f. n. 35, varav 27 ordinarie och 8 extra. Utöver revisionssekreterarna är i revisionen anställda omkring 60 tjänstemän.

I propositionen föreslås att nedre justitierevisionen skall upphöra som självständig myndighet och att dess föredragande- och kansliorganisation skall inordnas i HD. HD:s ordförande skall enligt propositionen vara den samlade organisationens chef. Under honom skall kansliet förestås av en kanslichef. De bestämmelser om HD som bör finnas i annan lag än grundlag föreslås bli sammanförda i 3 kap. rättegångsbalken. I stor utsträckning lämnas emellertid åt HD själv att meddela bestämmelser om domstolens organisation och verksamhet.

I likhet med departementschefen anser utskottet att, även om nedre justitierevisionen visat sig väl fylla sin uppgift som berednings- och expeditiionsorgan, det nuvarade systemet där HD:s kansli är knutet till en från domstolen i princip fristående myndighet är föråldrat och från praktisk-organisatoriska synpunkter olämpligt. I enlighet härmed delar utskottet uppfattningen att nedre justitierevisionen bör upphöra som självständig myndighet och omvandlas till ett kansli för HD. Den av Kungl. Maj:t föreslagna omorganisationen synes enligt utskottets mening på ett tillfredsställande sätt tillvarata det värdefulla i den nuvarande ordningen och skapa goda förutsättningar för ett effektivt arbete inom

HD och – i förening med de nya fullföljdsreglerna – kortare rättegångstider. Samtidigt bör emellertid framhållas att det inte kan uteslutas att tillämpningen av de nämnda fullföljdsreglerna kan innebära att vissa detaljer i organisationen kan behöva ses över efter någon tid.

Den författningsmässiga regleringen i Kungl. Maj:ts förslag har liksom motsvarande, nu gällande bestämmelser sin utgångspunkt i 17 § regeringsformen, vars andra stycke föreskriver att närmare bestämmelser om HD:s sammansättning och tjänstgöring meddelas i särskild lag, stiftad av Kungl. Maj:t och riksdagen samfält i den ordning som anges i 87 § 1 mom. regeringsformen. I enlighet med grundtanken bakom detta lagrum – att HD i sin dömande verksamhet skall vara obunden av den verkställande makten – har som allmän utgångspunkt i propositionen angivits att alla viktigare bestämmelser om domstolens organisation och verksamhet skall meddelas i lag, medan frågor som gäller beredningen av mål och ärenden eller är av uteslutande administrativ natur kan regleras genom bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t eller överlämnas till HD:s eget bedömande. Det område som skall regleras genom lagstiftning har i propositionen avsevärt inskränkts i förhållande till vad som nu regleras i 1946 års lag om HD:s sammansättning och tjänstgöring. Inskränkningen, som i betydande utsträckning avses ske genom att frågor överlämnas åt HD:s eget avgörande, är emellertid enligt utskottets mening väl förenlig med regeringsformens nyssnämnda stadgande.

I motionen 1972: 1499 föreslås att området för Kungl. Maj:ts befogenheter i nu ifrågavarande hänseende bör komma till uttryck i lagtext genom tillägg av en paragraf i 3 kap. rättegångsbalken. Lagrummet bör enligt motionärerna innehålla att närmare bestämmelser om högsta domstolens kansli samt om revisionssekreterarnas och andra tjänstemäns befattning med beredningen av mål meddelas av Konungen.

Bestämmelser i de hänsenden som anges i motionärernas förslag kan, som understryks av lagrådet och departementschefen (prop. s. 43 och 46), meddelas av Kungl. Maj:t utan särskilt bemyndigande. Departementschefen framhåller emellertid också (s. 29) att frågor som gäller HD:s verksamhet i stor utsträckning bör överlämnas till domstolens eget bestämmande. Utskottet delar denna uppfattning och finner mot den angivna bakgrunden inte anledning tillstyrka den av motionärerna föreslagna kompletteringen.

Beträffande 3 kap. förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken innehåller motionen 1972: 1499 också ett yrkande att 4 § skall kompletteras med bestämmelser av innebörd att ordförande och avdelningsordförande i HD skall förordnas för sin tjänstetid. Yrkande av samma innebörd återfinns i motionen 1972: 1498.

För närvarande föreskrivs i 5 § 1946 års lag att HD:s ordförande

och ordförande på avdelning i HD utses för sin tjänstetid. Bestämmelsen tillkom på initiativ av riksdagen (11.U 1946: 43, rskr 1946: 333) som, såvitt gäller HD:s ordförande, ansåg att ordförandens ledande ställning inom domstolen blev mera markerad om han förordnades för tjänstetiden än om förordnandet gällde obestämd tid. Någon motsvarande föreskrift har, i överensstämmelse med vad som gäller för regeringsrättens ordförande, inte upptagits i propositionen.

Till stöd för motionsyrkandet framhåller motionärerna i anslutning till uttalanden av lagrådet (prop. s. 42) att den ledande och självständiga ställning för HD:s ordförande som avsetts av riksdagen skulle rubbas med en ordning som innebär att ordföranden mot sin vilja av Kungl. Maj:t kunde entledigas från uppdraget som ordförande. Motionärerna erinrar vidare om att presidenterna i hovrätterna och kammarrätterna utövar sina administrativa chefsskap för sin tjänstetid, och de ifrågasätter lämpligheten från allmän synpunkt av en ordning som innebär att ordförandena i de båda högsta instanserna, HD och regeringsrätten, är de enda chefsdomarna i landet, vilkas chefsställning inte är fastlagd för tjänstetiden.

Utskottet vill för sin del först erinra om att riksdagens ställningstagande förra året till den förvaltningsrättsreform, som i huvudsak trädde i kraft vid årsskiftet, också innebar att motsvarande bestämmelse om tid för förordnande som ordförande saknas beträffande ordförande och avdelningsordförande i regeringsrätten. I likhet med departementschefen finner utskottet att HD:s ordförande, liksom regeringsrättens ordförande, uppenbarligen kommer att inta en ledande självständig ställning även utan dylik föreskrift i lag. Utan lagstädande har för övrigt de nyligen givna förordnandena för ordförande och övriga avdelningsordförande i regeringsrätten meddelats för tjänstetiden. Mot det föreslagna stadgandet, såvitt gäller avdelningsordförande, talar ovissheten om vilket antal avdelningar – och avdelningsordförande – som erfordras i HD, då de nya fullföljdsreglerna varit i kraft någon tid. På dessa skäl avstyrker utskottet motionärernas förslag i denna del.

Utöver vad ovan upptagits innehåller motionen 1972: 1499 yrkande rörande anställningsformen för de tjänster för revisionssekreterare som det ankommer på Kungl. Maj:t att inrätta om propositionen bifalles. Departementschefen uttalar i propositionen (s. 46) att för kanslichefen, som under HD:s ordförande skall förestå HD:s kansli, bör inrättas en ordinarie tjänst med beteckningen r, medan tjänsterna för revisionssekreterare liksom för övrig personal bör inrättas som extra ordinarie eller som extra.

I motionen yrkas att riksdagen skall uttala att tjänsterna som revisionssekreterare skall vara ordinarie. Motionärerna framhåller att det är ytterst angeläget att föredragandena i HD inte blir mindre kvalificerade

än f. n. och att effektiviteten inte försämrats. Revisionssekreterarnas arbetsuppgifter är enligt motionärernas mening i allt väsentligt att jämställa med rena domargöromål, och samma skäl som föranleder att domartjänster i övrigt inrättas på ordinarie stat talar för att revisionssekreterartjänsterna skall vara ordinarie.

Utskottet vill i denna del först framhålla att ordinariesättning av domartjänst innebär att innehavaren av tjänsten åtnjuter grundlagsfäst skydd för sin anställning. Den betydelse detta har för domstolarnas självständighet och oberoende kan enligt utskottets mening icke nog understrykas. Tjänsterna som revisionssekreterare intar emellertid så till vida en särställning som innehavarna inte utövar någon dömande verksamhet i egentlig bemärkelse utan har som huvuduppgift att föredra mål eller ärenden inför högsta domstolen. Tjänstgöring som revisionssekreterare ingår också som ett led i den allmänna domarkarriären. I vad mån detta även i fortsättningen skall bli fallet blir beroende på lösningen av de större frågorna om hur jurist- och domarutbildningen och rekryteringen av domare bör ordnas i framtiden. Chefen för justitiedepartementet har i dagarna bemyndigats att tillkalla sakkunniga för ett utredningsarbete på detta område. Anförda omständigheter utgör enligt utskottets mening ett starkt skäl mot ordinariesättning av revisionssekreterartjänsterna i den nya organisationen. I samma riktning verkar det förhållandet att de motsvarande tjänsterna som föredragande vid regeringsrätten inte ordinariesattes då statsmakterna förra året i samband med den allmänna förvaltningsreformen beslöt inrätta en särskild kansli- och föredragandeorganisation vid regeringsrätten. På dessa skäl avstyrker utskottet motionen 1972: 1499 också i denna del.

I övrigt föranleder propositionen icke någon erinran eller något yttrande från utskottets sida. Utskottet tillstyrker således propositionen i dess helhet och avstyrker bifall till motionerna 1972: 1498 och 1972: 1499.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen beträffande tiden för förordnande som högsta domstolens ordförande, m. m., med avslag på motionen 1972: 1498 och motionen 1972: 1499 i denna del, antager 3 kap. 4 § i det genom propositionen 1972: 21 framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken;
- B. att riksdagen med avslag på motionen 1972: 1499, såvitt gäller bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda vissa bestämmelser, antager förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken i övrigt;
- C. att riksdagen antager förslagen till
 - 1) lag om ändring i lagen (1955: 261) om avstängning av domare,

- 2) lag om ändring i lagen (1957: 132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.,
- 3) lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472);
- D. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vid högsta domstolen inrätta en ordinarie tjänst för kanslichef med beteckningen r;
- E. att riksdagen beträffande anställningsformen för revisionssekreterarna avslår motionen 1972: 1499 i denna del.

Stockholm den 18 april 1972

På justitieutskottets vägnar
ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), herr Dockered (c), fröken Mattson (s), herrar Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Måbrink (vpk), Petersson i Röstånga (fp), Wijkman (m), Norrby i Gunnarskog (c), fru Gradin (s) och herr Alf Pettersson i Malmö (s).

Reservationer

Vid punkten A

1. av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Westberg i Ljusdal (fp), Johansson i Växjö (c), Petersson i Röstånga (fp), Wijkman (m) och Norrby i Gunnarskog (c), vilka ansett

dels att det stycke på s. 12 i utskottets yttrande som börjar med orden »Utskottet vill» och slutar med orden »denna del.» bort ersättas med text av följande lydelse:

Såvitt framgår av departementschefens uttalanden har med förslaget om borttagande av bestämmelsen om förordnande för tjänstetiden för HD:s ordförande inte på något sätt åsyftats att rubba den ledande och självständiga ställning som denne enligt de ovan återgivna förarbetena förutsatts skola ha. En förskjutning härvidlag skulle emellertid som lagrådet och motionärerna framhåller onekligen bli förhållandet, om ordföranden skulle mot sin vilja av Kungl. Maj:t kunna entledigas från uppdraget som ordförande. En sådan ordning skulle också få den konsekvensen att ordförandena i de båda högsta instanserna, HD och regeringsrätten, blev de enda chefsdomarna i landet som inte hade sin chefsställning fastlagd för tjänstetiden.

Lagen om allmänna förvaltningsdomstolar innehåller visserligen icke någon föreskrift om för vilken tid regeringsrättens ordförande skall

förordnas. Detta förhållande – som är vad departementschefen främst åberopar till stöd för att ändra motsvarande bestämmelser såvitt gäller HD:s ordförande – kan emellertid enligt utskottets mening inte rimligen få föranleda att man väljer en lösning som från allmänna synpunkter framstår som mindre ändamålsenlig. I stället bör vid lämpligt tillfälle den berörda bestämmelsen i lagen om förvaltningsdomstolar ändras.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet motionärernas förslag att lagtexten i 3 kap. 4 § utformas så att därav framgår att HD:s ordförande skall förordnas för tjänstetiden. Motsvarande ändring bör göras beträffande annan ordförande på avdelning i HD.

dels att utskottet under punkten A bort hemställa .

- A. att riksdagen beträffande tiden för förordnande som högsta domstolens ordförande, m. m. – med förklaring att det genom propositionen 1972: 21 framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken icke kunnat i oförändrat skick antagas – i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972: 1498 och 1972: 1499, den sistnämnda såvitt nu är i fråga, antager 3 kap. 4 § i nämnda förslag med följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

3 KAP.

4 §

Högsta domstolen utgöres av högst tjugotvå justitieråd. Konungen förordnar ett av justitieråden att vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen utgöres av högst tjugotvå justitieråd. Konungen förordnar ett av justitieråden att *för sin tjänstetid* vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelningarna är lika behöriga att upptaga mål, som högsta domstolen handlägger.

Högsta domstolens ordförande är tillika ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det justitieråd som Konungen förordnar.

Högsta domstolens ordförande är tillika ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det justitieråd som Konungen förordnar. *Förordnandet skall avse ledamotens tjänstetid.*

Justitieråden indelas till tjänstgöring på avdelningarna för viss tidsperiod.

Vid punkten E

2. av fru Kristensson (m), herrar Dockered (c), Westberg i Ljusdal (fp), Johansson i Växjö (c), Petersson i Röstånga (fp), Wijkman (m) och Norrby i Gunnarskog (c), vilka ansett

dels att det stycke på s. 13 i utskottets yttrande som börjar med orden »Utskottet vill» och slutar med orden »denna del» bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet vill i denna del först framhålla att ordinariesättning av domartjänst innebär att innehavaren åtnjuter grundlagsfäst skydd för sin anställning. Den betydelse detta har för domstolarnas självständighet och oberoende kan enligt utskottets mening icke nog understrykas. Revisionssekreterarnas arbetsuppgifter är i stor utsträckning att jämställa med rena domargöromål. Någon ändring härvidlag förutskickas inte i propositionen. De – allmänt omfattade – skäl som gör att domartjänster i övrigt inrättas på ordinarie stat bör därför föranleda att revisionssekreterartjänsterna i den nya organisationen liksom f. n. inrättas som ordinarie. Härför talar också det förhållandet att en översyn i dagarna beslutats beträffande bl. a. frågorna om domarutbildningen och rekryteringen av domare; i avvaktan på resultaten härav bör för revisionssekreterarnas vidkommande icke införas någon annan ordning än den som nu gäller. På dessa skäl tillstyrker utskottet motionen 1972: 1499 i nu berörd del.

dels att utskottet under punkten E bort hemställa

E. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1499 såvitt nu är i fråga ger Kungl. Maj:t till kännä vad utskottet anfört beträffande anställningsformen för revisionssekreterare.